

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,— per jaar, voor
België f 6,—. Losse nummers f 0,25. Verschijnt wekelijks.

WE LEVEN MAAR ÉÉN KEER

Een rechter en een verdachte waren eens als volgt aan het woord:

— U was wel wat erg vrolijk die avond, is 't niet?

— Jawel, Edelachtbare.

— Maar daarom was het toch niet nodig die geparkeerde auto in het water te duwen?

— Nee, Edelachtbare.

— Een misselijke streek. Vindt u zelf ook niet?

— Och Edelachtbare, we leven toch maar één keer.

„Juist daarom”, antwoordde de rechter. En met die twee woorden besloot hij het gesprek. De rechter en de verdachte zijn het er dus over eens, dat we maar één keer leven. Dat is een waarheid als een koe. Maar de rechter en de verdachte zijn het volslagen oneens over de praktische toepassing van deze koe-dikke waarheid. Misschien heeft de verdachte niet direct begrepen wat de rechter bedoelde met de woorden „juist daarom”. De boete die hem vermoedelijk zal worden opgelegd, maakt hem misschien iets wijzer.

We leven maar één keer, zegt de man die in een broodronken bui met zijn vriendjes een auto in de sloot heeft gekieperd. Blijkbaar is hij van mening, dat er in dat ene leven tussen wieg en graf wat afwisseling moet zijn. Daarin kan niemand hem ongelijk geven. Ook de rechter niet. Die is echter van mening dat aan het begrijpelijke verlangen naar eens wat anders dan de dagelijkse sleur niet op alle manieren mag worden voldaan. Bijvoorbeeld niet door een andermans auto voor de afwisseling maar eens in het water te gooien. Daarin kan niemand de rechter ongelijk geven. Ook de verdachte niet, al probeert hij natuurlijk z'n handelwijze te vergoelijken met de woorden: „Och we leven toch maar één keer, Edelachtbare.” Maar daarop zegt de rechter: „Juist daarom.”

Wat bedoelt de rechter met die twee woorden? Hij bedoelt er niet mee, dat de opmerking van de verdachte een waarheid als een koe is. Want over iets wat zo vanzelf spreekt haal je je schouders op of je reageert helemaal niet. Maar de rechter wil zeggen: juist omdat we maar één keer leven, was het verkeerd wat de verdachte heeft gedaan. De

rechter legt dus ook verband tussen het feit dat we maar één keer leven en het vergrijp van de man die zich voor het gerecht moet verantwoorden. Misschien is die rechter wel iemand die vindt dat we uitsluitend nuttige dingen moeten doen in het leven en dat we nooit eens een keertje brooddronken of baldadig zouden mogen zijn. Het is mogelijk, dat die rechter er zo eentje is. Maar het hoeft niet.

Het zou nl. best kunnen zijn, dat hij is getroffen door de opmerking van de verdachte „we leven toch maar één keer”. De rechter heeft die uitdrukking natuurlijk vele malen gehoord en ook zelf wel gebruikt. Zulke afgezaagde woorden gaan daarom het ene oor in, het andere oor uit. Maar soms, ineens, waarom weet je niet, treffen ze ons als nieuw, alsof ze voor het eerst worden gezegd. We horen ze, we staan er even bij stil, we denken er een nauwelijks merkbaar ogenblikje over na: we leven maar één keer. En dus?

En dus? Nu ja, wat anders dan dat het in die ene keer zal moeten gebeuren. Wat zal moeten gebeuren? Uw leven. Dat wil zeggen: wat u wil zijn of worden, wat u wil doen of voltooien, wat u als uw taak ziet en uitvoert; dat wil u zo goed en zo kwaad als het gaat tot een goed einde brengen. Wat u wil zijn voor uw omgeving, dus voor uw gezin, uw werkkring, uw vereniging, uw vrienden en uw kennissen, dat moet in die ene keer leven zo goed mogelijk klaar komen. Want, zo zegt men terecht, je kunt het niet over doen. Als

personalia

Prof. Dr. J. C. BRANDT CORSTIUS. Geboren in 1908. Studeerde te Utrecht Nederlandse taal en letterkunde. Was leraar Nederlands te Amsterdam, Eindhoven en Utrecht. Thans hoogleraar in de vergelijkende literatuurwetenschap te Utrecht. Publiceerde op het gebied van de Nederlandse letterkunde; van het Humanisme en van de vergelijkende literatuurwetenschap. Was verscheidene jaren lid van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond en redacteur van Mens en Wereld.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 3 mei 1964

we terugkijken op iets in ons leven, dat we graag beter hadden gedaan, zuchten we: kon ik het nog maar eens over doen. Maar we weten dat dit onmogelijk is.

De woorden „we leven maar één keer” krijgen zodoende een nieuwe betekenis. Ze dienen niet langer uitsluitend om iets te verontschuldigen wat eigenlijk niet door de beugel kan.

Ze beduiden dat elk mens maar één leven heeft om zich naar zijn aard en aanleg, naar zijn capaciteiten te ontwikkelen; dat hij maar één leven heeft, om samen met zijn tijdgenoten te proberen de wereld in menselijk opzicht een beetje meer bewoonbaar te maken. Dat wordt juist in onze tijd steeds beter begrepen. Tegenwoordig leeft sterker dan vroeger ooit het geval was de gedachte, dat ieder mens zijn kans in het leven moet krijgen. Dat wil zeggen: de kans om persoonlijk geheel tot zijn recht te komen ten bate van zichzelf en van de maatschappij. Want die twee dingen gaan altijd samen. Wie leeft en werkt naar wat hij waard is en wat hij kan, die betekent tegelijkertijd iets voor zijn omgeving, voor zijn land, voor de wereld. En het omgekeerde is eveneens waar: wie voor anderen van betekenis is, dat is altijd iemand die de kans heeft gekregen, en aangegrepen, om te laten blijken wat hij waard is. U zult misschien zeggen: van betekenis voor zijn directe omgeving, dat begrijp ik wel. Maar voor zijn land, voor de hele wereld? Dat is toch wat veel gezegd. Ik zou daarop willen antwoorden met het oude beeld van de ene druppel wijn die, in de zee gevallen, zich onzichtbaar fijn meedeelt aan de wereldomspannende oceanen die daardoor niet meer dezelfde zijn als voor die tijd.

Zo is ieder mens van waarde voor de gehele mensheid, onmerkbaar voor de directe gang van zaken in de wereld, maar daardoor niet minder werkelijk.

Maar dan moet elk mensenleven ook van waarde *kunnen* worden. Die noodzaak wordt in onze tijd sterk gevoeld. Aan de maatschappij wordt de eis gesteld, dat iedereen sociaal de mogelijkheid moet hebben naar zijn aard en aanleg zijn plaats in de samenleving in te nemen. En vandaar eveneens de eis dat iedereen in vrijheid zijn geestelijke zelfstandigheid moet kunnen verwer-

„De Ark”

Humanistisch Vakantie- en
Conferentie-oord

Belvédèrelaan 14
N U N S P E E T

Goede verzorging,
mooie omgeving

VRAAG FOLDER

mijn lijster

Weet je de waai wel?

Weet je de gooi wel?

Weet je wel, waar is te vinden

't huis der twee-en-dertig winden?

Weet je wel, dat Holland leit

in het hart dier heerlijkheid?

Elke dag opnieuw begint,

met het tikken van de wind;

met het zwiepen van de ranken

tegen raam en vensterbanken;

iedre morgen sta ik op

bij het wuiven der klimop.

En het musje schudt z'n veren

en de spreuwen kwinkeleren;

en de lijster in de tuin

houdt het zwarte kopje schuin,

en m'n kater zwiept zijn staart,

waar hij mekk'rend likkebaardt,

en hij spant z'n zwarte rug;

maar de lijster is te vlug.

Zie, die heeft z'n nest gebouwd

in 't uitbundig bloeiend hout,

die heeft nachten doorgezongen

voor z'n vrouwtje en z'n jongen

en nu trekt ie met vertier

aan een elastieken pier.

Jac. van Hattum

Uit: De muze en de dieren

(boekenweek geschenk 1954)

ven. Van ons persoonlijk wordt dan natuurlijk geëist, dat wij, zodra de maatschappij ons die kansen geeft, er ook gebruik van maken. In sommige delen van de wereld is in deze opzichten al iets bereikt. Maar voor het overgrote deel moet er nog een begin worden gemaakt. Ook dat gaat niet buiten ons om. Er ontstaat nu zo iets als een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in de gehele wereld. Het is nu nog meer gedachte en goede bedoeling dan praktijk. Zo is het altijd in het begin.

Maar, zult u zeggen, wat heeft dit alles nog te betekenen in een wereld, die door de atoombom wordt bedreigd! Die dreiging neemt toch alle kansen weg.

Men denkt er maar liefst niet aan en dat is dan ook best te begrijpen, want velen zouden er zenuwziek van worden. Maar die bedreiging is er niet minder ernstig om. Hoe vreemd: de oproep om te komen tot eerlijke levenskansen voor alle mensen klinkt juist nu dat een verschrikkelijke dood en vernietiging van alle mensen tezamen mogelijk is geworden en onder ogen moet worden gezien. Wat is zo'n oproep dan nog waard? Wat moeten we ermee? Zou de verdachte van zoëven toch nog gelijk krijgen? „Och, Edelachtbare, we leven toch maar één keertje” zuchtte hij ontmoedigd. Alsof hij daarmee wilde zeggen: wat hebben we ook aan het leven; het is nog maar het beste wat lol te trappen en daarbij gaat er wel eens een ander mans auto aan. Wat maakt dat nu uit,

**„De motivering
van de godsdienstvrijheid bij
Dirck Volckertszoon
Goornhert”**

door Dr. H. Bonger

Dit boek is een waardevol bezit voor hen,
die belangstellen in de geschiedenis van de
idee der verdraagzaamheid.

Prijs f 4,25; ingenaaid, 180 pagina's.

morgen gaan we misschien allemaal eraan.
Het is met één keertje gedaan.
Ik denk niet dat deze verdachte het zó heeft
bedoeld, maar het zou kunnen zijn. Als het
zo is, dan heeft hij tot dusver van zijn ene
keertje leven zo weinig gemaakt dat hij het
bij voorbaat als een verloren zaak beschouwt.
Er zijn mensen, die zo redeneren en die er-
naar handelen. Ze zeggen: och we leven toch
maar één keer, en dan bedoelen ze eigenlijk:
we geloven het wel, hoor, laat de boel maar
de boel. Wat ze dan wél doen is gewoonlijk
niet veel fraais. Hun excuus luidt natuurlijk:
de hele wereld is toch waardeloos en er komt
niets van terecht.

Een dergelijke lamentable houding doet ons
inzien, dat de rechter het gelijk aan zijn kant
heeft. Hij blijkt niet de man te zijn die een
ander geen pretje gunt. Hij meent alleen
maar dat men het ene keertje niet moet ver-
prutsen en dan beweren dat het de schuld
is van de maatschappij met z'n atoombom.
Daarmee probeert zo iemand zich op een
valse manier vrij te pleiten. De rechter doet
er natuurlijk niet aan mee. Hij voelt er niets
voor ons ene keertje leven als een verzach-
tende omstandigheid te aanvaarden. Integen-
deel. De verdachte maakt met zijn beroep op
„och we leven toch maar één keer” zijn schuld
nog maar groter. Hij gebruikt juist het ver-
keerde argument. Het feit dat we maar één
keer leven geeft ons allerm minst het recht of
de vrijheid om van die ene keer misbruik te
maken. Zou de verdachte zijn vergrijp soms
niet hebben gepleegd als hij eens twee of
meer keren zou kunnen leven?

Hoe gemakkelijk had hij in dat denkbeeldige
geval kunnen redeneren: vooruit jongens,
hup, die auto 't water in, in een van mijn
volgende levens heb ik ruimschoots gelegen-
heid om eens wat beter te gaan leven.

De rechter weet dit allemaal. Daarom is voor
hem 't ene keertje leven nooit een reden tot
verontschuldiging. Hij gaat vanzelfsprekend
uit van hetgeen het meest typerend is voor
onze tijd, nl. dat de grootste mogelijkheden
voor een leven in vrede en welvaart en het
grootste gevaar van algehele ondergang tege-
lijkertijd bestaan. Hij weet ook dat wat het
in de toekomst zal worden afhangt van de
mensen van nu. Dus afhangt van het feit, of
zij de kans krijgen zich naar hun menselijk-
heid vrij en scheppend te ontplooiën en of zij
van die kans gebruik zullen maken, in die
ene keer leven. Juist daarom!!

J. C. BRANDT CORSTIUS

VAKANTIEPLANNEN

De B.W.C. (Buitenwerkcommissie) van het
Humanistisch Verbond organiseert in 1964:

A. Voor kinderen van 10 t/m 12 jaar:

Van 18 tot en met 25 juli een week in de
Korenbloem te Elspeet.

De leiding berust bij mej. M. M. Köne-
mann.

De prijs bedraagt f 49,—. Daarin is f 2,—
zakgeld begrepen.

Voor verdere bijzonderheden kunt u zich
wenden tot het Centraal Bureau, Oude-
gracht 152, Utrecht.

B. Voor jongeren van 13 t/m 15 jaar:

3 tentenkampen

1e kamp van 20-30 juli

2e kamp van 31 juli-10 aug.

3e kamp van 10 aug.-20 aug.

De prijs voor deze tentenkampen (10 da-
gen) bedraagt f 56,—.

Het terrein is gelegen op één van de
mooiste punten op Schouwen.

Uitsluitend voor deze kampen verkregen
(romantisch, zonder moderne accommo-
datie).

Aanmelding bij mevrouw E. Plettenberg-
Sweyd, Saffierstraat 76 I, Amsterdam-Z.,
telefoon 020-738369.

Meldt U aan als

DONATEUR

voor het

**Centrum
voor
Humanistische
Vorming**

Bijdrage f 3,75 per kalenderjaar
Gironummer 60.84.68, ten name van
Centrum voor Humanistische Vorming
Secretariaat: Oudegracht 152, Utrecht

Bij bovengenoemd Centrum is verschenen de
documentatie „Humanistisch Vormings-
onderwijs”

Prijs f 0,50

BERKEN

Door de openstaande deuren kijk ik uit op een reeks stadstuinen die netjes gescheiden zijn door ligusterhagen. Er is nog niet veel te zien. In elk tuintje een houten schuurtje waar teilen tegenaan hangen. Ook mankeren nergens de waslijnen, maar die zijn nu leeg, omdat het zondag is. Op de daken ontwaar ik in één oogopslag een stuk of twintig televisieantennes, merendeels geschikt om ook het programma van het tweede net te ontvangen.

Tot zover is het niet zeer bijzonder en eigenlijk een beetje triest. Maar wél bijzonder is, dat er vlak voor mij twee berkebomen staan. Zij zijn gelijk dat behoort zilverig van stam en beginnen veelbelovend uit te lopen. Ik vind berkebomen prettige, poëtische bomen. Zij hebben niet het stoere, gewichtige van eikebomen die doen denken aan generaals b.d., ook niet het weelderige van volwassen iepen, die doen denken aan rijpere dames uit de betere middenklasse die een visite gaan afleggen en evenmin het strenge gothische karakter van populieren, die mij altijd aan Limburg herinneren en zo op dubbele wijze associaties met de r.k. kerk oproepen. Berkebomen brengen mij echter altijd een Franse markies uit de achttiende eeuw in gedachten en hoewel men tegen deze lieden zijn bezwaren kan hebben, hadden ze toch ook iets sierlijks en iets van een aangename wuftheid.

Mijn berken nu worden steeds bezocht door mussen, spreeuwen en merels. Al deze vogels hebben het hoogste woord. Vooral de merels geven de fraaiste geluiden af en wekken de indruk van een ontoombare levensvreugde. Het is mij wel bekend, dat dit gedierte niet voor mijn genoegen zingt en dat het veeleer de bedoeling is op korte termijn een gezin te stichten, maar deze nuchtere wetenschap vermindert mijn welbehagen niet.

Zoals de aandachtige lezer bespeurt, laat de nu eindelijk naderende lente mij niet geheel onberoerd. Helaas geniet ik er niet onverdeeld van. Bij het aanschouwen van de prille berken en het luisteren naar mus en merel word ik besloven door twijfel en schuldgevoelens. Mag dit zomaar? vraag ik mij af. Is het niet van een ontstellende domheid en kleinburgerlijkheid om zich in de voorjaarszon behaaglijk in de handen te wrijven en te zeggen: „Aanziet de berk, aanhoort de vogelen.” Moeten wij ons niet gaan verdiepen in de afgrijpselijke ellende, roof, agressie, prostitutie, die zich blijkbaar rondom ons en vlak voor onze verblinde ogen afspelen?

Ik kom tot deze sombere beschouwing na het lezen in het boekwerk genaamd *Ik Jan Cremer*. Dit is een van de allerlaatste creaties van de Nederlandse literatuur en ik kan mij slecht voorstellen, dat er binnenkort een auteur op zal staan die nog directer over elementaire menselijke en onmenselijke drijfsten schrijft, maar dat kan wel liggen aan mijn beperkte, want alreeds ietwat versleten fantasie.

In mijn jeugd gold Pallieter al voor een boek, dat men jonge mensen niet in handen moest geven. Het bevond zich om een of andere duistere reden wel in de schoolbibliotheek, maar daar bleef het dan ook. Iets later maakte ik kennis met het naturalisme. Nou, dat was me ook een fraaie boel! Jongens en meisjes gingen daar als wildebrassen tekeer en de kamertjeszonde was niet van de lucht. Men went echter aan alles. Wie nu nog eens het verhaal leest, dat de aanleiding is geworden tot de opheffing van het maandschrift *Forum*, verwondert zich over zoveel pruderie nog geen dertig jaar geleden.

Na de oorlog zijn wij met reuzeschreden voortgegaan. De taboe's werden in volcontinu-bedrijf overboord gezet en het driftleven werd ons krachtig onder de neus gewreven. Ook daaraan zijn wij gewend geraakt. Wij trekken onze pantoffels aan, steken een pijpje op, nippen van ons kopje thee en storten ons vervolgens in de afgrond van de menselijke verdorvenheden.

Naar ik aanneem is met het voortschrijden van de literaire ontwikkeling het voorlezen in de familiekring wel in onbruik geraakt.

Nu ligt het geenszins in mijn bedoeling te ontkennen, dat wij allen vaten vol zonde en bederf zijn. Maar wij behoeven die vaten toch niet altijd open te laten staan.

En zou het niet mogelijk zijn, dat wij nu en dan, een enkel keertje, ook eens welwillend zijn en vriendelijk gestemd en ontvankelijk voor onschuldige en eenvoudige genoegens? Ik heb zoëven gezegd, dat Ik Jan Cremer voorlopig wel het einde zal zijn van het modernisme in de Nederlandse letterkunde. Bij nader inzien wil ik daar een correctie op aanbrengen. Het is denkbaar, dat een nog moderner, nog waarheidslievender, schrijver naast een beschrijving van het voortplantingsmechanisme ook weer iets inlast over berken en merels en soortgelijke verschijnselen die mede ons doen en laten bepalen.

H. H.

lezingen voor de radio

- di. 5 mei AVRO 15.45 uur: Mevrouw M. Rood-de Boer: „Opvoeding in het buitenkerkelijk gezin”.
- zo. 10 mei VARA 9.45 uur: A. Vermeer: „Zijn wij beginselvast?”
- zo. 17 mei VARA 9.45 uur: J. Cohen: „Stuwende krachten”.
- zo. 24 mei VARA 9.45 uur: R. de la Rie: „Het humanisme van Anna Blaman”.